Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. дюн Георги Иванов Митов

на дисертационния труд на проф. д-р Гергана Маринова Маринова

на тема „Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“

за присъждане на научната степен „доктор на науките“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, специалност Наказателен процес

Уважаеми членове на научното жури,

Проф. д-р Гергана Маринова Маринова е утвърден учен и преподавател. Автор е на множество публикации в областта на наказателния процес.

Със заповед № 09-32/02.04.2025 г. на Директора на Института за държавата и правото при Българската академия на науките съм определен за член на научното жури.

На първото заседание на Научното жури ми е възложено да изготвя рецензия.

ДАННИ ЗА ДИСЕРТАНТА

Гергана Маринова завършва висше юридическо образование в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и през 1999 г. се дипломира като магистър по право.

Постъпва в Института за държавата и правото при Българската академия на науките през септември 2000 г. като последователно заема академичните

длъжности научен сътрудник III степен, научен сътрудник II степен, научен сътрудник I степен, от 2010 г. – старши научен сътрудник II степен/доцент и от 2018 г. – професор.

От 2001 г. преподава в Академията на МВР, където последователно е асистент, старши асистент и главен асистент, от 2010 г. – доцент, а от 2018 г. – професор.

Защитава докторска дисертация в Института за правни науки при БАН, като докторант на самостоятелна подготовка, на тема „Мярката за неотклонение задържане под стража“ и през 2005 г. й е присъдена образователна и научна степен „доктор“.

Специализира в Университета на Флоренция, Италия (ноември 2002 г. – април 2003 г), в Макс Планк Институт за чуждестранно и международно наказателно право, Фрайбург, Германия (юли 2006 г.), в Северозападния университет, Чикаго, САЩ (септември 2007 г. – февруари 2008 г.) и в Института за авангардни правни изследвания, Лондонски университет (октомври 2009 г.).

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Представеният дисертационен труд на проф. д-р Гергана Маринова на тема „Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“ представлява първото цялостно изследване в правната ни литература на този принцип.

Богатият професионален опит на проф. д-р Маринова, който съчетава преподавателската и научноизследователската дейност, и задълбочените й теоретични познания по наказателен процес й позволяват да обхване разглеждания проблем в неговата пълнота и всестранност.

Научната новост на труда се състои в иновативния подход към изясняване на принципа – не през призмата на убеждението, а през призмата на оценката.

2. Дисертационният труд е в обем от 213 страници, които включват увод, четири глави, заключение и библиография.

Библиографската справка съдържа 49 заглавия на български език и 14 заглавия на чужд език. Бележките под линия са 154.

3. Авторефератът отговаря на нормативните изисквания и представя точно рецензираното съчинение.

Дисертантът убедително е аргументирал актуалността и важността на темата, очертал е предмета на научното изследване, формулирал е целите и задачите на изследването и е посочил методологията. Синтезирано е представено съдържанието на отделните глави на дисертационния труд, посочени са и приносите и предложенията *de lege ferenda*.

КРАТКО СЪДЪРЖАНИЕ НА ТРУДА

1. В увода авторът обосновава избора на темата, новият подход при изследването на вътрешното убеждение като принцип на наказателния процес и общо описание на структурата на труда.

2. В първа глава е разгледано историческото развитие на наказателно-процесуалното доказване и възникването на принципа на вътрешното убеждение. С голямо познавателно значение е проследяването на различните видове доказване в наказателния процес и зараждането и налагането на принципа за оценка на доказателствата по вътрешно убеждение като антипод на системата на формалните доказателства. Този кратък исторически преглед в европейските законодателства и в България помага за обосноваването на същността на принципа като метод за оценка на доказателствата.

Подкрепа заслужава критичния анализ на сегашната регламентация в чл. 14 НПК на принципа на вътрешното убеждение и направеното предложение de lege ferenda за нова редакция на тази разпоредба.

Иновативен е възприетия подход за анализ на вътрешното убеждение не през призмата на убеждението, какъвто е досегашният подход в теорията, а

чрез анализ на същностните характеристики на оценката на доказателствения материал. По този начин сложният, трудно разбираем и абстрактен принцип на вътрешното убеждение придобива сетивност и яснота. Това може да бъде посочено като самостоятелен научен принос на труда.

Приносен момент в теорията е направения анализ в последната част на тази глава за субектите – адресати на принципа. Споделям направеният извод за хипотези на практика, когато оценката на доказателствата на един орган може да бъде подменена от направената оценка от друг процесуален орган (оценката на прокурора може да подмени оценката на разследващия орган, а задължителните указания на ВКС за включване или изключване на доказателства да променят доказателствената съвкупност по делото и това може да доведе до промени в доказателствената оценка и фактическите изводи на съда, на който делото е върнато), независимо, че никой орган не може да дава задължителни указания на друг орган относно оценката, която се прави свободно, по вътрешно убеждение.

3. Втората глава е същността и в нея са разгледани съдържанието на оценката на доказателствените материали – за допустимост, достоверност и достатъчност.

Авторът предлага нов прочит на същността на оценката на доказателствения материал, който прави лесен за възприемане на този сложен теоретичен и практически проблем. Това може да се посочи също като отделен приносен момент на дисертацията.

Подкрепа заслужава тезата, че оценката за допустимост на доказателствата включва оценка за относимост и за законност, тъй като този подход съответства по-пълно на същността на преценката на решаващия орган.

Приносен момент в теорията и много полезен за практиката е анализа на трите групи основания за недопускане (изключване) на доказателства от наказателното производство с оглед на защитата на определени ценности

(достоверност на доказателствения материал, защита на основни права и защитата на определени лични и професионални права).

Подкрепа заслужава и авторовата позиция по тълкуването и ефективността на нормата на чл. 234, ал. 7 НПК.

Дисертантът лансира тезата, че на оценка за достоверност подлежат и доказателствените средства. Приносен момент е обосноваването, че оценката за достоверност се прави изцяло по вътрешно убеждение на основата на логиката и допълнителни, които не винаги се проявяват, други фактори (формирани нагласи, предразсъдъци, житейски и професионален опит, както и на интуицията, разбирана като възприятие чрез несъзнаваното).

Полезен е анализът на оценка за достатъчност на доказателства, която се прави по вътрешно убеждение. Принос е изясняването на изключения от това (за данните, получени при прилагането на специални разузнавателно средства – чл. 177, ал. 1 НПК; за самопризнанието – чл. 116, ал. 1 НПК; за показанията на свидетел с тайна самоличност, включително служител под прикритие – чл. 124 НПК; за ревизионния акт и другите документи по чл. 127, ал. 2 НПК; някои от хипотезите на прочетените в съдебното следствие обяснения на подсъдимия и показания на свидетел – чл. 279, ал. 4 НПК, съответно чл. 281, ал. 8 НПК). Подкрепа заслужава направено предложение de lege ferenda за промяна на чл. 177, ал. 1 НПК, забраняваща обвинение и присъда да се основават само на данни от специални разузнавателни средства и показания на таен свидетел.

4. Глава трета обхваща оценката на доказателствените материали с оглед на различните стандарти на доказване. Тази част е новаторска и за първи път в нашата процесуална литература се дефинира понятието стандарт на доказване и се разкрива съдържанието на различните, заложени в НПК, стандарти на доказване. На основата на сравнителноправен анализ, основно в англо-саксонската правна система, авторът дава дефиниция на стандарт на доказване (с. 147 от дисертацията).

Значимо за теорията и практиката е особеностите на доказателствената оценка при различните стандарти на доказване в НПК и посочените концептуални основания за съществуването на различни стандарти на доказване.

Тази глава може да се посочи самостоятелно като съществен приносен момент на труда в процесуалната ни литература, която „запълва“ съществуваща празнота в научното познание в тази насока.

5. Четвърта глава също е приносна и разглежда обективирането на вътрешното убеждение на съда в мотивите на присъдата, въззивното и касационното решение.

Полезно, особено за практиката, е дисекцията на мотивите на съдебните актове с оглед на тяхната простота, яснота и убедителност, както и значението на мотивите в наказателното производство и извън него.

Подкрепа заслужава и констатацията, че ВКС de facto извършва собствена оценка на доказателствените материали и се произнася относно тяхната пълнота и обосноваността на проверявания акт, както и че ВКС фактически разширява касационните основания, като добавя две нови – непълнота на доказателствата и необоснованост на атакувания акт.

6. В заключението са направени теоретичните обобщения, резултат от достигнатите в хода на изследването изводи.

НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ И ДОСТОЙНСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Ценността на този труд е в неговата уникалност и актуалност, което е самостоятелен принос. Достойнствата на рецензираната дисертация са в иновативния подход на научното изследване на разглежданите проблеми и реализацията му при анализа на вътрешното убеждение при оценката на доказателствения материал, което може да се обособи като самостоятелен принос.

Авторът прави за първи път в съвременната ни правна литература задълбочен анализ и нов прочит на принципа на вътрешното убеждение и стандартите за доказване в наказателното производство. По оригинален начин са представени иновативните му виждания за разглеждане на този принцип. Това прави трудът полезен за широк кръг читатели – научни работници, практикуващи юристи, представители на законодателната власт.

Предложената нова концепция за вътрешното убеждение от гледна точка на оценката на доказателствения материал внася нов ракурс в традиционното разбиране за този принцип. Ценно и се явява самостоятелен принос за теорията е изработването на понятието и видовете стандарти на доказване в наказателния процес, което има съществено значение за практиката и особено за усъвършенстване на законодателството. Изследването за съдържанието на мотивите и начина на обективиране в тях на оценката на доказателствения материал по вътрешно убеждение е полезно за практикуващите юристи и това прави трудът интересен и за тях.

Принос са направените предложения de lege ferenda, които могат да бъдат споделени.

2. Споделям посочените приносни моменти в представения автореферат.

3. В разработката авторът изследва актуални и значими проблеми на теорията на наказателнопроцесуалното право и практиката по прилагането на разглеждания принцип. Той привежда убедителна аргументация в подкрепа на застъпените становища и за оборване на критикуваните мнения при коректен тон на научната полемика. Поддържаните становища са обосновани и изразяват авторовата позиция. Коректно са цитирани библиографските източници.

Работата е четивна, правилно структурирана и това я прави лесна за ползване. Проблематиката на вътрешното убеждение, която традиционно е сложна, е представена по разбираем и лесен за усвояване начин, без това да

намалява висока й научна аргументация, логичност и системност. Написана е на прецизен и точен юридически език.

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Проф. д-р Гергана Маринова има шест публикации по дисертацията, съгласно представената справка.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въз основа на изложеното считам, че представеният дисертационен труд на проф. д-р Гергана Маринова Маринова на тема „Принципът на вътрешното убеждение в българския наказателен процес“ съдържа теоретични обобщения и решения на научни и научно-приложни проблеми, които представляват значителен и оригинален принос в науката.

Поради това, на основание чл. 12, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България и чл. 37, ал. 1 от Правилника за приложението му, убедено предлагам на почитаемото научно жури да вземе решение за присъждането й на научната степен „доктор на юридическите науки“.

Рецензент:

15.04.2025 г. проф. дюн Георги Митов